



BIULETYN

informacyjny

NR 2
2012/2013

WEWNĄTRZSZKOLNEGO DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
W ZESPOLE SZKÓŁ SPECJALNYCH IM. JANA PAWŁA II W BIELSKU PODLASKIM



Lokomotywa
- pomoc dydaktyczna
do zajęć integracji sensorycznej.
Scenariusz zajęć
“Wielozmysłowy trening integracji
sensomotorycznej na podstawie
”Lokomotywy” Juliana Tuwima”.

Str. 19

S P I S T R E Ś C I

ARTYKUŁY

Przygotowanie dziecka z autyzmem do uczestnictwa w edukacji.	str. 3
Obserwacja kliniczna- zestaw prób do badania podstawowych wskaźników procesów integracji sensorycznej.	str. 12
Warsztaty plastyczne	str. 16
Dojrzewanie dzieci głębiej upośledzonych umysłowo	str. 17

SCENARIUSZE

Scenariusz zajęć - terapia integracji sensorycznej w ramach realizacji innowacji pedagogicznej. „Wielozmysłowy trening integracji sensomotorycznej na podstawie „Lokomotywy” J. Tuwima.”	str. 19
Scenariusz zabawy andrzejkowej	str. 21
Scenariusz zajęć funkcjonowania osobistego i społecznego	str. 24

WYDARZENIA

str. 26

NASZA TWÓRCZOŚĆ

str. 31

**WEWNĄTRZSZKOLNE DOSKONALENIE NAUCZYCIELI
W ZESPOLE SZKÓŁ SPECJALNYCH
im. Jana Pawła II w Bielsku Podlaskim
ul. Wojska Polskiego 17
17-100 Bielsk Podlaski**

Zespół Redakcyjny: Halina Car, Joanna Turowska

PRZYGOTOWANIE DZIECKA Z AUTYZMEM DO UCZESTNICTWA W EDUKACJI

Z chwilą postawienia u dziecka diagnozy autyzmu rodzi się wiele pytań. Najczęściej stawianym przez rodziców pytaniem jest: „Czy moje dziecko będzie chodziło do szkoły, uczyło się jak inne dzieci?”.

Z pewnością u dzieci pozostawionych samym sobie zaburzenia będą się pogłębiać. Stąd pierwszym kierunkiem oddziaływań, poza postawieniem diagnozy nozologicznej, jest podjęcie adekwatnych do obserwowanych u dziecka objawów interwencji medycznych, metabolicznych, immunologicznych, alergicznych, neurologicznych, enzymatycznych i innych, które stanowią podstawę dalszej pomocy terapeutycznej i edukacyjnej.

Drugą wymaganą płaszczyzną jest podjęcie przez rodziców trudu wychowania i nauczania podstawowych umiejętności dziecka w młodszym wieku, niezależnie od jego dysfunkcji rozwojowych.

Pierwszą, na którą warto zwrócić uwagę jest **wychowanie**. Każde dziecko, w tym dziecko z autyzmem, wymaga roztropnego wychowania. Rodzina musi sobie uświadomić konieczność mądrego wychowywania, a nie tylko zapewniania opieki. Dziecko powinno mieć jasny obraz tego, kto decyduje w domu. Dziecko potrzebuje ustalonych granic, zatem należy wyraźnie określić, co mu wolno, a czego nie. W następnej kolejności istotne są:

- uczenie wykonywania prostych poleceń,
- wprowadzenie stałych obowiązków w domu,
- chwalenie nawet za oczywiste sukcesy,
- szukanie i wzmacnianie dobrych stron,
- pracowanie małymi krokami,
- stawianie celów bliskich i realnych do osiągnięcia,
- planowanie czasu wolnego,
- wprowadzenie w procesie wychowawczym kontrolowanej dyrektywności,
- czasowe wykreślenie słowa „nie” na rzecz pozytywnych informacji – zamiast zakazywać, trzeba mówić co dziecko ma robić,

- całkowita rezygnacja z telewizji, wideo i komputera do 3. – 4. roku życia.

Kolejną propozycją do wykorzystania w pracy z dzieckiem z autyzmem jest **struktura**, a więc pewna powtarzalność, stałość, która wypływa z natury samego autyzmu.

Mając już przesłanki do tego, jak organizować proces wychowawczy, należy od samego początku uczyć dziecko podstawowych czynności samoobsługowych (samodzielne spanie, spożywanie posiłków, opanowanie treningu czystości i toalety, wprowadzanie stałych obowiązków domowych).

Kolejną sferą wymagającą intensywnej pracy jest **komunikacja**. Stanowi ona klucz do prawidłowego funkcjonowania społecznego oraz korzystania z edukacji w przyszłości.

Dom rodzinny to dla dziecka pierwsze, a często jedyne miejsce doświadczenia **kontaktów z innymi osobami**. Jest naturalną i bezpieczną przestrzenią uczenia się bycia z innymi osobami. Dziecko wiele się uczy przez obserwację, lecz pewne rzeczy trzeba mu wytłumaczyć, ponieważ samo – być może przez fakt bycia dzieckiem autystycznym – nie jest w stanie zrozumieć. Należy pamiętać, że mamy do czynienia najpierw z dzieckiem, a w dalszej kolejności z jego zaburzeniem. Stąd każde dziecko, niezależnie od swej niepełnosprawności, potrzebuje **zabawy** do harmonijnego rozwoju.

Do innych wskazań, które poprawiają funkcjonowanie dziecka, można zaliczyć: przestrzeganie prawidłowej diety; ograniczenie słodczy, a najlepiej całkowite ich odstawienie, podobnie jak napojów gazowanych, sztucznie barwionych konserwowanych produktów; zadbanie o oprzyrządowanie adekwatne do współwystępujących niepełnosprawności.

Pomoc rodzinie oraz monitorowanie rozwoju dziecka to zadanie specjalistów. Należy ono do obowiązków **nauczyciela wczesnego wspomaganie rozwoju** i stanowi pierwszy etap wsparcia terapeutyczno-edukacyjnego ze strony szkoły specjalnej. Pomocnym elementem jest opracowanie wstępnej oceny rozwoju dziecka, która zobrazuje zarówno jego mocne strony, jak i występujące deficyty. Diagnoza taka będzie pomocna w podejmowaniu interwencji terapeutycznych, w wyborze odpowiednich metod i technik pracy indywidualnej i grupowej. Intensywna praca zarówno w domu, jak i prowadzona przez specjalistów we wczesnym okresie rozwojowym może zahamować narastanie symptomów autystycznych, a w perspektywie ukierunkować rozwój dziecka na korzystanie z szeroko rozumianej edukacji.

Przyjmuje się, że znaczna część dzieci z autyzmem ma problemy z prawidłowym funkcjonowaniem w obrębie poszczególnych zmysłów (choć nie jest to konieczne do zdiagnozowania autyzmu). Wg badań ok. 80% dzieci charakteryzuje się nadwrażliwością na dotyk, ma obniżone napięci mięśniowe. Nieprawidłowości te powodują problemy z przystosowaniem się do środowiska oraz w dalszej kolejności rzutują na możliwość uczenia się. Przez swoje zachowania wywołane tymi problemami dzieci nie zawsze są rozumiane i akceptowane przez otoczenie. Dlatego w literaturze omawiającej problemy zmysłowe

i integrację sensoryczną mówi się o jak najwcześniejszej potrzebie rozpoznania tych problemów i zastosowania procedury terapeutycznej. Chcąc zrozumieć i prawidłowo kierować rozwojem dziecka autystycznego, należy wprowadzić tzw. program przetrwania, czas intensywnej, ale i rozważnej stymulacji, która zdaniem C. Delacato (1995) ma dwa zasadnicze cele. Pierwszy to odczytanie i zrozumienie występujących sensoryzmów, drugi – wszczęcie działań mających na celu pomoc dziecku w pozbyciu się sensoryzmów, czyli w prawidłowym ukierunkowaniu działania poszczególnych zmysłów i ich integracji. V.F. Mass zaleca:

„Pracuj w krótkich odcinkach czasu. Jeśli dziecko zaczyna się denerwować, jest niespokojne, czuje dyskomfort – przestań. Daj mu odpocząć i pracuj nad innym układem zmysłowym. Innowacje i różnorodność ułatwiają naukę. Nie przekraczaj poziomu tolerancji dziecka – zwłaszcza w zakresie bodźców dotykowych i przedsionkowych (związanych z ruchem i działaniem sił grawitacji)”

Działania te powinny być podejmowane w jak najwcześniejszym okresie życia dziecka, po zdiagnozowaniu problemu. Najtrwalsze rezultaty przynosi terapia prowadzona codziennie, w sesjach trwających 15-20 minut. W pierwszym okresie nie widać efektów. Stopniowo, po upływie ok.6 miesięcy zmiany zaczynają być widoczne. Dziecko zaczyna lepiej reagować, pojawia się większa gotowość wzrokowa. Następuje postęp w motoryce dużej, a następnie w małej. Rośnie siła mięśni oraz gotowość do wykonywania poleceń. W okresie szkolnym dziecku, którego zmysły nie funkcjonują prawidłowo, mającemu problemy w obrębie integracji sensorycznej rzeczywistość jawi się jako chaotyczna, zagrażająca. Pamiętając o dyskomforcie sensomotorycznym, który powoduje izolowanie się od zagrażającego środowiska zewnętrznego, należy tworzyć świat przewidywalny, przyjazny dziecku. Tworząc właściwe otoczenie, jesteśmy w stanie wyeliminować wiele bodźców powodujących nadwrażliwość sensoryczną bądź odwrotnie, wprowadzić takie bodźce, które odwrócą proces deprywacji sensorycznej.

Kolejnym czynnikiem wiążącym te dwie sprawy jest możliwość stałego wprowadzenia **stymulacji sensoryczno-motorycznej** w ramach całego dnia. Z czasem pozwoli ona dziecku lepiej adaptować się do środowiska zewnętrznego i je rozumieć. W ten sposób ułatwiamy dziecku autystycznemu uwalnianie się od konieczności ciągłego skupiania uwagi na swoich problemach sensorycznych. Po opanowaniu tego będzie mogło ukierunkować swoją aktywność na wymagania, które przed nim stawiamy.

STRUKTURYZACJA PRZESTRZENI, CZASU I WYKONYWANYCH CZYNNOŚCI.

Dziecko autystyczne musi zobaczyć rzeczy w sposób uporządkowany, zanim będzie w stanie pojąć, co oznaczają. Potrzebuje ono wiele porządku, planowania i regularności. Pozwolenie mu na własną

inicjatywę, nawet przez krótki czas nie jest dla niego dobre. Nie oznacza to, że nie będzie się nigdy cieszyło żadną zmianą, czy też, że każdą czynność należy wykonać za każdym razem dokładnie w ten sam sposób. Przez wprowadzenie stałego porządku w przestrzeni, określenie miejsc pracy, czynności samoobsługowych, zabawy dziecko będzie się uczyło kojarzyć miejsca z określoną formą zachowania. Podobnie jest ze strukturą czasową. Dziecko uczy się, czy to w domu, czy w szkole, wykonywania codziennych zajęć w określonym porządku. W ten sposób otoczenie staje się dla niego bezpieczne i łatwiej przewidywalne. Struktura daje dziecku jedynie ramy bezpieczeństwa. W obrębie tych ram musimy mu pozwolić na dokonywanie wyborów. Może ono zrobić, co chce, jeśli utrzymane jest to w wyznaczonych ramach. Większość dzieci z autyzmem lepiej sobie radzi z mechanicznym powtarzaniem czy też odtwarzaniem sekwencji niż z werbalnym rozwiązywaniem problemów. Struktury bazują w tym przypadku na obrazowym rozumieniu i mechanicznym powtarzaniu codziennych sekwencji. Początkowo wprowadzamy dziecko w ściśle struktury z ograniczonymi i uschematyzowanymi bodźcami, a z czasem rozluźniamy te struktury. W miarę rozwoju dziecka pewne struktury staną się zbędne. Stopniowo dojdziemy do tego, że pewne umiejętności będzie można generalizować, przenosić na inne sytuacje, na inne osoby, tak by umiejętności generalizowane na terenie szkoły mogły również być przeniesione na obszar domowy oraz w inne miejsca, w których dane będzie mu przebywać.

Podjęcie właściwej edukacji wymaga wielu działań. Przedstawię teraz kilka płaszczyzn terapeutyczno-edukacyjnych mających istotny wpływ na dalszy rozwój ucznia autyzmem.

Wypracowanie gotowości do współpracy – edukacji.

Nawiązanie kontaktu jest podstawą gotowości dziecka do współpracy. Dzieci z autyzmem mają utrudniony kontakt wzrokowy, nie potrafią lub nie mają potrzeby dzielenia pola uwagi, przejawiają trudności w inicjowaniu i podtrzymywaniu relacji z drugą osobą. Nauczyciel musi włożyć dużo wysiłku w to, by zarówno on, jak i jego propozycje stały się atrakcyjne dla dziecka. Elementem sprzyjającym jest podążanie za dzieckiem, odzwierciedlenie tego, co robi, aż po uczenie go podstawowych zachowań. Konieczne jest ciągle przypominanie o patrzeniu na drugą osobę przy kontaktowaniu się z nią, uczenie, co można zrobić z daną rzeczą. Początkowo należy się opierać na preferencjach, zainteresowaniach dziecka. Rezultatem będzie zaufanie, jakim dziecko z autyzmem obdarzy osobę znaczącą, zacznie się w nim pojawiać chęć korzystania z tego, co ma ona do zaoferowania w zakresie edukacji i rozwoju sfery poznawczej. Czynnikiem utrudniającym edukację jest ***obniżona ciekawość poznawcza*** oraz ***mniej motywacja wewnętrzna*** do działania.

Drugim elementem utrudniającym podejmowanie edukacji i korzystania z niej jest **zaburzona zarówno czynna, jak i bierna komunikacja**. Dziecko autystyczne znacznie trudniej niż dziecko o prawidłowym rozwoju zdobywa swoje pierwsze doświadczenia i wiedzę o świecie, a brak mowy lub jej zaburzenia w znacznym stopniu ograniczają lub wręcz uniemożliwiają porozumiewanie się z otoczeniem. Niewątpliwie brak mowy i werbalnego komunikowania się z otoczeniem jest jednym z największych problemów osób z autyzmem. Jest on szczególnie uciążliwy dla rodziców, którzy chcieliby porozumieć się ze swoim dzieckiem, a nie mogą. Brak mowy zaburza także wiele innych czynników, np. edukację. U każdego dziecka mogą występować inne w swej złożoności przyczyny powodujące utrudnienia komunikacyjne. Będzie to również zależec m.in. od: rozległości zaburzeń autystycznych, poziomu intelektualnego, dotychczasowej drogi rozwojowej i terapeutycznej, nabywanych doświadczeń społecznych, okresu podjęcia interwencji terapeutyczno-edukacyjnej. Wzrost kompetencji komunikacyjnych jest czynnikiem umożliwiającym dziecku z autyzmem rozwój. Daje mu szansę uczenia się, przekazywania tego, co wie, czego pragnie, co odczuwa. Sprzyja też zmniejszeniu częstotliwości występowania zachowań trudnych oraz łagodzi sytuacje lękowe. Stąd tak ważne jest z jednej strony uczenie rozumienia mowy, werbalizowania lub stosowania alternatywnych form komunikacji, a z drugiej – właściwego komunikowania się w relacjach społecznych. Znalezienie drożnego kanału porozumiewania się zbliża dziecko do rodziny najbliższego otoczenia. Pozwala na rozumienie jego zachowań, wcześniej często trudnych i niepojętych. Ma również wpływ na polepszenie kontaktów z rówieśnikami.

Trzecią płaszczyzną mającą wpływ na uczenie się są **funkcje poznawcze**, które u większości dzieci autystycznych są obniżone. Na deficyty te patrzy się najczęściej z perspektywy nieprawidłowego rozwoju oraz wtedy, kiedy dziecko ma podjąć edukację. Na strukturę funkcji poznawczych składa się wiele elementów:

- wrażenia (wzrokowe, dotykowe, słuchowe, węchowe, smakowe, równowaga, propriocepcja, organiczne);
- spostrzeganie (zarówno sensomotoryczne, jak i znaczeniowo-czynnościowe) – przy czym spostrzeganie może być mono- lub wielosensoryczne;
- uwaga, wyobrażenia (mimowolna, dowolna, odtwórcza, wytwórcza, konkretna i fantazyjna);
- pamięć (zapamiętywanie, przechowywanie, w tym zapominanie i zniekształcanie, odtwarzanie);
- myślenie (analiza, synteza, uogólnianie, abstrahowanie, porównywanie, klasyfikowanie, wnioskowanie).

Dzieci z autyzmem lepiej sobie radzą z wykonywaniem zadań sensoryczno-motorycznych i wzrokowo-przestrzennych, niż z zadaniami wymagającymi myślenia werbalnego oraz sytuacjami związanymi ze świadomością społeczną. Stąd tak ważna przesłanka dla nauczycieli pracujących z dzieckiem autystycznym: konieczne jest przełożenie punktu ciężkości z myślenia werbalnego, instrukcji werbalnych na **myślenie obrazowe**, dawanie wskazówek wizualnych. Osoby z autyzmem z trudem uczą się rzeczy, o których nie da się myśleć w kategoriach obrazu. Dla autystycznego dziecka najłatwiejszymi do przyswojenia słowami są rzeczowniki, ponieważ w prosty sposób kojarzą się z obrazami. Dzieciom niżej funkcjonującym w nauce mogą pomagać skojarzenia, opatrywanie różnych ważnych elementów otoczenia etykietami. Niektóre dzieci autystyczne z ciężkimi zaburzeniami łatwiej uczą się słów, gdy układa się je z plastikowych literek, których mogą dotknąć.

Podjmując zajęcia edukacyjne, trzeba opracować zadania, ćwiczenia pozwalające na tworzenie różnego rodzaju reprezentacji przez kojarzenie ich nazw z konkretnymi przedmiotami, zdjęciami, ilustracjami, symbolami, a czasami z konkretnym działaniem motorycznym. W pracy stosuje się liczne wypowiedzi, **wskazówki obrazowo-gestowe** – dzięki temu można uniknąć wielu niezrozumiałych i rozdrażniających sytuacji. U dzieci z autyzmem jest zaburzone lub utrudnione **myślenie abstrakcyjne i logiczne**. Dzieci autystyczne są zdolne do gromadzenia danych (często są to też dane zniekształcone), ale nie potrafią ich efektywnie wykorzystać. Dlatego nie dochodzi do integracji między własnymi reakcjami a czasem trwania bodźca. Poziom możliwości umysłowych osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu kształtuje się (lub ulega dezorganizacji) na czterech równoległych poziomach:

- integracji fizycznej (świadomość własnego ciała),
- integracji percepcyjnej (przechodzenie od rozpoznawania poszczególnych bodźców do łączenia ich w spójną całość),
- integracji świadomości fizycznej ze świadomością poznawczą (posiadanie poczucia sprawstwa – dziecko przetwarza doświadczenia, będąc w stanie stałego sprzężenia zwrotnego z otoczeniem),
- integracji poznawczo-emocjonalnej (dziecko, obcując z otoczeniem, rozpoznaje je, rozpoznaniu temu towarzyszą stany emocjonalne o określonym znaku i sile).

Kiedy rozwój umysłowy dziecka będzie się krystalizować, wtedy warto wprowadzić różnego rodzaju pomoce i strategie ułatwiające myślenie abstrakcyjne i logiczne. Można wykorzystać różnorakie symbole, uczyć przechodzenia od pojmowania rzeczowników przez czasowniki i przymiotniki, aż po pojęcia abstrakcyjne. Ważne są także: praca na materiale wizualnym przedstawiającym przyczynę i skutek,

wyszukiwanie niedorzeczności, odchodzenie od dosłownego rozumienia języka na rzecz analizowania przenośni i wypowiedzi wieloznacznych, wyjaśnianie tego, co się wydarzyło lub wydarzy, uczenie antycypacji.

Deficyty w zakresie teorii umysłu

Deficyty w zakresie teorii umysłu wiążą się z utrudnionym wnioskowaniem o stanach umysłu innych osób – ich punkcie widzenia, intencjach, emocjach, postawach, myślach. Dzieci z autyzmem mają istotne problemy z interpretacją emocji oraz stanów mentalnych innych osób na podstawie mimiki. Trudności sprawia im odczytywanie treści informacji zawartych w kierunku patrzenia. Ponadto nie rozumieją sarkazmu, ironii, kłamstwa, żartu, koncentrują się wyłącznie na konkretnych aspektach treści wypowiedzi. W sytuacjach wymagających moralnej oceny nie potrafią dokonać rozróżnienia interpretacyjnego między wielkością czynu a intencją sprawcy (czy ktoś uczynił coś złego celowo, czy przypadkowo) i tym samym nie potrafią skategoryzować czynu. W końcu mają również istotne problemy z naśladowaniem zachowań innych osób i odczytywaniem istoty i intencjonalności tych zachowań. Analizując możliwości rozwojowe dzieci autystycznych, zwraca się uwagę na to, iż w ich zabawach rzadko pojawia się symbolika (zabawy w udawanie).

W codziennej pracy z dzieckiem autystycznym nauczyciel powinien brać pod uwagę ten problem. Stąd konieczność zarówno planowego, jak i sytuacyjnego komentowania oraz wyjaśniania różnych sytuacji społecznych, związanych z codziennym doświadczeniem, rodzinnym i szkolnym. Komentując i wyjaśniając, uczymy przeżywania emocjonalnego, a także przewidywania zachowań innych osób.

Trudności z koncentracją uwagi

Osoby z autyzmem mają znaczne problemy koncentracją uwagi. Powodów jest wiele. Często mają one podłoże neurologiczne, intelektualne czy sensoryczne. Często zdarza się, że uczeń skupia uwagę niezgodnie z intencjami nauczyciela, który prowadząc zajęcia, chce pokazać i wytłumaczyć pewne zagadnienia, odwołując się do przedmiotów, ilustracji lub konkretnych czynności i demonstracji. Widzimy często, że dziecko kieruje uwagę na refleks świetlny, tykanie zegara lub nie zapięty guzik koszuli. Wiele dzieci z autyzmem ma obsesyjne zainteresowania, np. znakami drogowymi, samochodami czy darcie papieru. Należy przyjąć ogólną zasadę, że jeśli jakaś obsesja jest użyteczna, lepiej jest ją rozwijać i spróbować przekazać dziecku dzięki niej jakieś przydatne informacje, niż po prostu ignorować. Należy również pamiętać, że dla dzieci obsesje są często sposobem radzenia sobie ze stanami lękowymi – dzięki obsesjom świat staje się bardziej przewidywalny i dlatego bezpieczniejszy. Całkowite odrzucenie obsesji byłoby więc dla dziecka ogromnie stresujące.

Innym powodem może być sposób obserwacji otoczenia. Osoby z autyzmem zamiast fiksować wzrok w centralnym punkcie pola widzenia, często charakteryzują się spostrzeganiem peryferyjnym lub tunelowym. Niektórzy lepiej koncentrują się, patrząc peryferycznie, podczas gdy otoczenie uznaje to za brak skupienia. Inne osoby mogą się charakteryzować patrzeniem tunelowym – trudno im przenieść uwagę z jednej rzeczy na drugą. Obserwując dzieci autystyczne, często widzimy, że ich uwaga skupia się na rzeczach tak silnie, że nie jesteśmy w stanie oderwać jej pomimo zachęty słownej, gestem lub fizycznej. Tak intensywne skupienie uwagi na jednej rzeczy przez dziecko autystyczne powoduje, że wszystko inne staje się dla niego nieważne. Dziecko chętniej zwraca uwagę na coś, jeśli się tym interesuje. Zanim zaczniemy czegoś uczyć, dobrze jest wzbudzić w dziecku zainteresowanie. Oszczędzi to wielu stresów zarówno uczącemu, jak i dziecku. Uczeń nie zainteresowany nie potrafi się skupić, jego umysł będzie gdzieś „odpływał”, ciało szybko pójdzie w jego ślady. Aby skupić uwagę dziecka, trzeba się postarać samemu stać się dla niego interesującym, a następnie w trakcie pracy podtrzymywać jego uwagę różnymi oddziaływaniami. Warto pamiętać, że ruch przyciąga uwagę. Ponadto ważne są warunki pracy: spokój, brak elementów rozpraszających, wcześniejsze zaspokojenie potrzeb, zaniechanie gwałtownych żądań, pozycja zajmowana w trakcie pracy i wiele innych czynników to elementy, o których trzeba pamiętać. Samo wykonanie zadania jest dobrą formą ćwiczenia uwagi. Podczas pracy stolikowej należy świadomie wspomagać dziecko w umiejętności ukierunkowywania uwagi, jej współdzielenia, trwałości czy zawieszania fiksacji na obiektach i czynnościach zgodnych z zainteresowaniami. Mogą temu służyć: przywoływanie, dotknięcie, stosowanie światła i wskazówek wizualnych, odpowiedni rozkład zajęć i przerw, dostosowany do możliwości dziecka oraz właściwy system wzmocnień. Dobrym sposobem zwracania uwagi i jej podtrzymywania jest zaczynanie konkretnego działania od nowa, kiedy dziecko przestaje skupiać uwagę. Jeśli zaczynamy mówić i w pewnym momencie dziecko przestaje zwracać na nas uwagę, zacznijmy wszystko od nowa. Jeśli zaczęło wykonywać jakieś polecenie i rozproszyło się, niech zacznie od początku.

Kolejnym deficytem dzieci autystycznych są **trudności w zakresie prakcji**, tj. związane z planowaniem i wykonywaniem złożonych czynności manualnych. Często podłożem jest zaburzone czucie dłoni i koordynacja wzrokowo-ruchowa. Dzieci te mają zazwyczaj niewielkie doświadczenie z różnorodnymi przedmiotami. Zwykle silnie przywiązują się do jednego lub kilku przedmiotów, odrzucając wszystkie inne. Czynności manipulacyjne, które wykonują, często są monotonne i mało funkcjonalne. Trzeba doprowadzić do sytuacji, w której dziecko będzie sprawowało pełną kontrolę nad własnymi rękami. Ułatwi to nabywanie nowych umiejętności, uczenie się. Sposobów i technik uczenia tej sprawności jest wiele: począwszy od stymulacji czuciowej, poprzez metodę integracji sensorycznej, metodę F. Affolter po metodę Dobrego Startu i inne. Najlepszym ułatwieniem dla rozwoju dziecka zawsze jednak będzie zachęta zamiast wymagania, ponieważ bariera tkwi na płaszczyźnie psychiczno-emocjonalnej. Dobrym sposobem jest naśladowanie dziecka w tym, co robi, przedłużanie tej czynności i przenoszenie na podobne

przedmioty, sytuacje. Należy też pokazać dziecku, jak ma daną rzecz manipulować. Dzieci autystyczne na przedmioty, zabawki często patrzą raczej z mechanicznego niż twórczego punktu widzenia. Dostarczając im nowy przedmiot, trzeba pokazać, co można z nim zrobić, podsuwać nowe pomysły, aby kontakt nie przerodził się w kolejną stereotypię, mechaniczne powtarzanie czynności manualnych. Nabywając nowe doświadczenia, dziecko zyskuje możliwość podejmowania działań mogących stanowić przyjemną formę spędzania czasu wolnego.

Diagnoza funkcjonalna i indywidualny program terapeutyczno – edukacyjny.

Rezultatem pracy na tym etapie powinna być dobra diagnoza funkcjonalna, która zobrazuje profil rozwojowy dziecka. Pokaże zarówno jego dobre strony, jak i deficyty w poszczególnych sferach rozwojowych. Diagnoza funkcjonalna ma stanowić podstawę do opracowania indywidualnego planu terapii i edukacji. Umożliwia określenie celów zarówno krótko-, jak i długoterminowych. Pierwsze w większości przypadków będą się mieścić w sferze najbliższego rozwoju. Natomiast drugie, bardziej perspektywicznie, muszą być ukierunkowane na obszary przygotowujące do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu oraz dostosowane do możliwości danej osoby. Dlatego ważne są sprawności związane z funkcjonowaniem domowym, nabywaniem umiejętności uczenia się i przygotowania do pracy, umiejętności związane z życiem społecznym oraz spędzaniem wolnego czasu. Dziecko może mieć najlepszy program, ale jeśli nie wprowadzi się go w życie, skutki będą niewielkie. Warunkiem jest praca zespołowa (w tym włączanie rodziców), bycie elastycznym w swym podejściu, śledzenie gotowości dziecka do podejmowania kolejnych zadań oraz umiejętność krytycznego spojrzenia na to, co się robi. Gdy nauczyciele i rodzice będą wykorzystywać mocne strony dziecka oraz pracować nad słabościami, a także stworzą odpowiednie warunki do nauki oraz dostosują własne oczekiwania do możliwości dziecka z autyzmem, może ono chętnie chodzić do szkoły. Korzyścią dodatkową jego zadowolenia będą polepszające się kompetencje społeczne i komunikacyjne.

Na zakończenie warto wspomnieć o jeszcze jednej przesłance do pracy z dziećmi z autyzmem. Każda z osób, która w charakterze nauczyciela czy terapeuty staje na drodze takiego dziecka, powinna patrzeć na jego przeszłość, a także sięgać daleko w przyszłość. Często towarzyszy się tym dzieciom/uczniom przez krótki okres ich życia. Dlatego powinno się raczej odkrywać ich własną drogę rozwojową, niż realizować wyłącznie to, czego od nich oczekujemy. Nie wszystko, co znamy i umiemy robić, musi być dla danej osoby dobre. Nasz rytm powinniśmy dostosować do czyjegoś indywidualnego rytmu pracy, jeśli

trzeba, należy zwolnić tempo, aby uchwycić najmniejszy płynący z niego sygnał. Nie śpiesz się – uczeń ma sam wykonać daną czynność, nawet jeśli ma to trwać dłuższy czas. Ważne jest, aby miał możliwość wyboru, ponieważ ma ona wymiar terapeutyczny – pomaga rozwijać autonomię. Należy uważać, aby będąc terapeutą, nie „wtłaczać” drugiej osobie własnych przekonań, własnego widzenia rzeczywistości. Podobnie jest ze stosowaniem określonych metod i technik terapeutycznych. Podopieczny nie może stać się swoistym, żywym „poligonem” doświadczeń terapeuty ani środkiem jego samorealizacji.

W wyniku terapii i edukacji prawdopodobnie nie uda się wyeliminować u dziecka konkretnych objawów, ale można przygotować je do dobrego, satysfakcjonującego funkcjonowania. Z pewnością trudno będzie je nauczyć naturalnych i spontanicznych gestów, ekspresji mimicznej czy odczytać nietypowych zainteresowań. Systematyczność w pracy pozwala poprawić zarówno umiejętności społeczne, jak i komunikacyjne, oraz przygotować dziecko do nauki i podtrzymywać ją. Rodzice, terapeuci, a także same osoby z ASD mogą odnosić sukcesy w redukowaniu niedopasowania, ale nigdy nie będą całkowicie wolne od autyzmu.

Maria Kuprianowicz

OBSERWACJA KLINICZNA

- ZESTAW PRÓB DO BADANIA PODSTAWOWYCH WSKAŹNIKÓW PROCESÓW INTEGRACJI SENSORYCZNEJ

Integracja sensoryczna odwołuje się do związków pomiędzy zachowaniem, a przebiegiem procesów nerwowych w ośrodkowym układzie nerwowym.

Diagnoza zaburzeń integracji sensorycznej

Ocenę tych procesów dokonujemy w oparciu o:

- Wyniki testów standaryzowanych
- Dodatkowo stosujemy obserwację kliniczną oraz wywiad

Wyniki badań pozwalają na ocenę głębokości i jakości zaburzeń procesów integracji sensorycznej.

Typy zaburzeń integracji sensorycznej

- **Zaburzenia Modulacji Sensorycznej** /podwrażliwość sensoryczna, nadwrażliwość sensoryczna, podwrażliwość sensoryczna z poszukiwaniem wrażeń sensorycznych/,
- **Zaburzenia Motoryczne o Bazie Sensorycznej** /zaburzenia posturalne i okoruchowe, zaburzenia praktyki-dyspraksja/,
- **Zaburzenia Różnicowania Sensorycznego** /różnicowania bodźców wzrokowych, słuchowych, dotykowych, zapach-smak, ruch-pozycja/

Preferencja oka i ręki

- Ta próba kliniczna analizuje proces specjalizacji półkul mózgowych,
- Zarówno brak dominacji ręki /dziecko posługuje się zarówno prawą jak i lewą, ręką, jak również lateralizacja skrzyżowana może być przejawem zaburzeń procesów SI,

Szybka rotacja przedramion

- Próba badająca możliwości rotacji, naprzemiennego szybkiego układania ręki w pronacji i supinacji,
- Uzyskujemy informacje o: planowaniu motorycznym, obustronnej integracji ruchowej, mechanizmach posturalnych, dobre wykonanie wymaga sprawnie funkcjonującego mózdzku
- Zdolność ta jest wynikiem dojrzałości procesów związanych z rozwojem ręki i jej funkcji manipulacyjnych,
- Dziecko uzyskuje tę zdolność po 13 miesiącu życia,
- Dzieci mające problem z tym zadaniem, mogą mieć trudności z jakością pisma, chwytem pisarskim, wykonaniem precyzyjnych ruchów, szybciej się męczą,
- Oburęczne wykonanie pozwala na ocenę obustronnej koordynacji, a pośrednio komunikacji międzypółkulowej,
- Podczas tego zadania obserwujemy występowanie współruchów w obrębie ust, języka, czy ręki przeciwnej,
- Występowanie współruchów może być przejawem mikrouszkodzeń o.u.n.

Ruchy oczu

- Zaburzenia są obserwowane podczas śledzenia poruszanego przedmiotu przed oczami dziecka w płaszczyźnie: horyzontalnej, diagonalnej, wertykalnej, kołowej, konwergencji,
- Badający obserwuje płynność ruchu, przekraczanie linii środka ciała, obuoczność, ruchy głowy
- Brak niezależności ruchu głowy od ruchu oczu może wskazywać na zaburzenia Odruchu Przedśionkowo- Okoruchowego i tym samym zaburzeń SI,
- Uzyskujemy informacje o systemie wizualnym i przedśionkowym, motorycznym planowaniu w obrębie ruchów oczu, próba ta pozwala zidentyfikować apraksję widzenia obuocznego
- Zaburzenia w ruchach gałek ocznych korelują z problemami w czytaniu oraz w przepisywaniu z tablicy czy książki

Ruchy języka

- Obserwujemy zdolność do wykonania ruchu językiem/ w górę, w dół i na boki/oraz koordynację i płynność ruchów języka,
- Uzyskujemy informację o; koordynacji i zakresie drobnych ruchów /mała motoryka/, planowaniu motorycznym w obrębie sfery oralnej, ewentualność uszkodzenia X-tego nerwu czaszkowego

Palce- kciuk

- Próba w której dziecko dotyka palcami do kciuka w określonej sekwencji bez udziału wzroku,
- Ma za zadanie ocenę w zakresie planowania ruchu w obrębie dłoni,
- Nieprawidłowości obserwowane podczas badania mogą wiązać się z mniejszymi zdolnościami do precyzyjnych ruchów,

Palec do nosa

- Próba polega na trafieniu czubkiem palca na czubek nosa z zamkniętymi oczami
- Ocenia zdolność do kierowania ruchem poza kontrolą wzrokową,
- Przy zaburzeniach propriocepcji badany może mieć trudności z trafieniem na czubek nosa,
- Przyjmuje się, że uszkodzenia mózdzku skutkują brakiem płynności ruchu i poszukiwania celu w kierunku, którego zmierza ręka.

Kontrakcja

- Próba bada równoczesne skurcze mięśni anatagonistycznych w obrębie stawów barkowych, łokciowych, nadgarstków i palców pozwalających na stabilizację, która umożliwi precyzję ruchów, dobra kontrakcja mięśni ręki pozwala na sprawną manipulację
- Dobra zdolność do oporowania pojawia się już u dzieci pięcioletnich,
- Uzyskujemy informację o: funkcjonowaniu systemu przedśionkowego i proprioceptywnego, mechanizmach posturalnych /siła mięśni karku jest istotna dla reakcji posturalno-ocznych, mających związek z percepcją wzrokową, w tym z czytaniem/.

Pozycja wyprostna na brzuchu - TOB

- Badanie ma na celu określenie stopnia przetrwania Tonicznego Odruchu Błędnikowego,
- Wynik badań wskazuje na istotny czynnik diagnostyczny zaburzeń SI /podwrażliwość systemu przedsionkowego i proprioreceptywnego/,
- W badaniu uzyskujemy informacje o mechanizmach posturalnych /brak integracji prymitywnych odruchów z wieku niemowlęcego/,
- W czasie badania dziecko powinno utrzymać pozycję wyprostną na brzuchu z rękami i nogami wyprostowanymi
- Jeśli dziecko /powyżej 5 r.ż/ nie jest zdolne do przyjęcia takiej pozycji nawet przez sekundę, to uważa się, że wskazuje na pewien stopień przetrwania tego odruchu,
- Istotny jest także czas, który jednocześnie informuje o napięciu mięśni antagonistycznych,

Pozycja zgięciowa na plecach-TOB

- Przyjęcie pozycji zgięciowej na plecach jest drugą częścią badania stopnia przetrwania Tonicznego Odruchu Błędnikowego,
- Jeśli dziecko /powyżej 5 r.ż/ nie jest zdolne do przyjęcia tej pozycji lub czas jego wykonania jest niski w stosunku do wieku, wskazuje to na pewien stopień przetrwania tego odruchu,
- Szczególnie słabe wyniki osiągają dzieci z dyspraksją rozwojową oraz z obronnością dotykową

ATOS

- ATOS to odruchy występujące w prawidłowym rozwoju dziecka do 6 miesiąca życia/z nasileniem między 3-4/
- Podczas tego badania mierzy się stopień ugięcia ręki w łokciu,
- Odruch ten może uwidaczniać się u dzieci w wieku szkolnym bez wyraźnych uszkodzeń i dysfunkcji układu nerwowego- przy ugięciu w łokciach do 30 stopni, powyżej obserwowano dysfunkcje i uszkodzenia,
- Sugeruje się, iż podwrażliwość na bodźce przedsionkowe i proprioreceptywne może mieć wpływ na wyhamowanie tego odruchu,
- Przetrwale ATOS ma wpływ na dysfunkcje w rozwoju reakcji równoważnych, koordynacji wzrokowo-ruchowej, postawy

STOS

- STOS to odruchy występujące w prawidłowym rozwoju dziecka do 6 miesiąca życia/ z nasileniem między 3-6/,
- Stopień ugięcia w kończynach górnych podczas opuszczania głowy na dół jest wskaźnikiem przetrwałego odruchu,
- Bodźcami aktywującymi pojawienie się tego odruchu są bodźce:przedsionkowe, proprioreceptywne i dotykowe.
- Uzyskujemy informacje o mechanizmach posturalnych.

Test wyciągniętych rąk Schildera

- Stosowany do oceny zaburzeń w funkcjonowaniu o.u.n.
- Jest z lepszych narzędzi do oceny mechanizmów posturalnych i okoruchowych,
- Uzyskujemy informacje o: mechanizmach posturalnych, systemie przedsionkowo-proprioreceptywnym, jest diagnostyczny dla problemów neuromuskularnych,

Reakcje równoważne i odruchy obronne

- Ocena reakcji równoważnych- przeprowadzamy próbę /równowaga dynamiczna i statyczna/
- Źle opracowane informacje z receptorów układu przedsionkowego i proprioreceptywnego mogą skutkować niewłaściwą lub spóźnioną reakcją na utratę równowagi,
- Badamy w leżeniu na piłce Bobath- obserwujemy reakcje badanego: czy przejawia lęk, czy dostosowuje w sposób naturalny pozycję ciała do ruchów piłki, czy w pozycji na brzuchu popchnięty mocniej wysuwa ręce do przodu w odruchu obronnym,

Nadruchliwość

- Obserwacje w tym kierunku należy czynić podczas całej obserwacji klinicznej i innych badań,
- Oceniamy rozpraszalność, nadpobudliwość psychoruchową, obronność dotykową
- Ocena jest subiektywna, oparta na własnym doświadczeniu

Obronność dotykowa, słuchowa, wzrokowa

- Obserwujemy reakcje badanego na w/w bodźce,

Uzyskujemy informacje, które z nich objawiają się nadwrażliwością,

- Nadwrażliwość działa dysfunkcyjnie na funkcjonowanie w szkole i może powodować reakcje agresywne.

Przykładowe próby uzupełniające obserwację kliniczną

- „hand-grip”- uścisk dłoni /wskaźnik napięcia mięśniowego,
- Wykonywanie ruchów okrężnych/obrotowych/ obustronnie- stopami, nadgarstkami, ramionami/wskaźnik o zdolnościach separowania ruchów /,
- Chodzenie na palcach, piętach krawędziach stóp /ok.. 10 kroków u 3-latka/- świadczy o rozwoju reakcji równoważnych,
- W próbie skoków obunóż i jednonóż do przodu o do tyłu /norma dla 3-4 latka 2-3 skoki, to u 8-latka to deficyt/,
- Skakanie przez przeszkodę o szer, 25 cm oraz zeskakiwanie z wysokości 30cm/czy ląduje na obie nogi/- próby trudne dla dzieci z niepewnością grawitacyjną. Już 5-latek wykonuje,
- Podskoki naprzemienne- ich umiejętność pojawia się rozwojowo w wieku 6-7 lat, 7- latek z dobrze rozwiniętą motoryką dużą potrafi też skakać do tyłu, z zaburzeniami wykonuje „galop”,
- Obserwacja podczas pisania i czytania /przytrzymywanie papieru, praca ciała /linia drżąca może być odzwierciedleniem ruchów choreoatetotycznych.

Łączenie obserwacji w kierunku podwrażliwości sensorycznej

- Ruchy gałek ocznych,
- Integracja odruchów tonicznych,
- Zdolność do kokontrakcji,
- Napięcie mięśniowe- obniżone,
- Próba palce-kciuk,
- Próba ruchy języka,
- Diadochokineza,
- Równowaga dynamiczna,
- Reakcje obronne

Łączenie obserwacji w kierunku podwrażliwości proprioreceptywnej

- Napięcie mięśniowe- obniżone,
- Kokontrakcja- słaba,
- Próba palce-kciuk,
- Próba palec do nosa,
- Równowaga dynamiczna- oczy zamknięte

Łączenie obserwacji w kierunku nadwrażliwości

- Dotykowa- jak dziecko reaguje na nasz doty w bezpośrednim kontakcie fizycznym,
- Na wrażenia przedsionkowe,
- Niepewności grawitacyjnej,
- Na ruch

Łączenie obserwacji w kierunku zaburzeń pracy systemu przedsionkowego i proprioreceptywnego

- Deficyty posturalne
- Zdolność do przekraczania linii środka ciała,
- Obustronna koordynacja,
- Lateralizacja,

Łączenie obserwacji w kierunku dyspraksji

- Planowanie motoryczne: wszystkie próby gdzie dziecko musi wykonać nieznanne zadanie ruchowe, próba ruchy języka, ruchy gałek ocznych, próba palce-kciuk, czas przyjęcia pozycji zgięciowej.

Wskazówki terapeuty

- Zawsze pamiętamy, że nie muszą występować wszystkie wskaźniki, ale im jest ich więcej tym większa pewność, bezpośredniego powiązania z daną dysfunkcją,
- Dysfunkcje systemów mogą się ze sobą łączyć nie tworząc konkretnego syndromu - dlatego nie będziemy wprowadzać nadinterpretacji,
- Przed przystąpieniem do przeprowadzenia obserwacji klinicznej należy przeprowadzić wywiad z rodzicem, który określi problemy dziecka

Podsumowanie

- Problemy spowodują, że dziecko wcześniej, czy później trafi do psychologa, który ma odpowiedzieć na pytanie: dlaczego tak się zachowuje, dlaczego brzydko pisze, dlaczego ma trudności z czytaniem, koncentracją.
- Czasem zwykle badanie psychologiczne nie daje pełnej, satysfakcjonującej odpowiedzi, a terapia nie przynosi spodziewanych efektów.
- Dopiero pogłębione badania terapeuty integracji sensorycznej mogą wskazać na przyczynę tych trudności.
- Również terapia opracowana na podstawie wyników tych badań jest skuteczna.

Alina Malko

Alla Petkov

WARSZTATY PLASTYCZNE

W marcu bieżącego roku nauczycielki ZSS uczestniczyły w warsztatach plastycznych organizowanych przez Muzeum w Bielsku Podlaskim „Bawełniane malowanie”. Treścią zajęć było malowanie różnych wzorów na torbach. Inspiracją tematyczną stały się motywy ludowe, wyszywane na ręcznikach obrzędowych. Ich różnorodność można było podziwiać na miejscowej wystawie.

Proces tworzenia malowidła na torbach był dość prosty. Zawierał się w kilku etapach:

- wybór i przekalkowanie wzoru na torbę,
- malowanie powstałych wzorów na torbie, przy użyciu farb akrylowych. Należy pamiętać, aby włożyć tekturową podkładkę do wnętrza torby.
- utrwalanie barw poprzez prasowanie żelazkiem.

Z relacji uczestniczek spotkania wynika, że twórczość ta poza walorami edukacyjnymi, wzbogacającymi warsztat pracy nauczyciela miała jeszcze inny wymiar – była świetną formą relaksacji i wspólnego spędzenia czasu. Warto może rozważyć wykorzystanie tej techniki w terapii naszych uczniów.

Oto efekty twórczej pracy:

Halina Car



Fot. Joanna Turowska

DOJRZEWANIE DZIECI GŁĘBIEJ UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO

Refleksje z konferencji „Dziewczynki i Kobiety, Chłopcy i Mężczyźni-edukacja psychoseksualna dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie

Dojrzewanie dzieci upośledzonych umysłowo, a także seksualność tych osób to główne problemy, z którymi próbowali poradzić uczestnicy konferencji.

Dziecko niepełnosprawne podlega tym samym procesom dojrzewania co jego zdrowi rówieśnicy:

- ma problemy z występującymi zmianami nastrojów,
- zmiany w organizmie:
- zmienia się głos, narządy płciowe, ciało intensywnie się poci, wyrastają w różnych miejscach włosy, występują polucje (chłopcy),
- rosną piersi, pojawia się regularna miesiączka, pojawia się trądzik (dziewczyny)

Wiek ten jest pełen wątpliwości i lęku. Nie możemy sądzić, że pomijanie tych ważnych tematów w rozmowach z osobą niepełnosprawną odwróci jej uwagę od tych spraw. Nasze milczenie wywoła jedynie u niej zaburzenia w prawidłowym postrzeganiu siebie. Dzieci niepełnosprawne umysłowo często sądzą, że te zmiany (np. nocne zmyzy, krwawienie miesięczne) są objawem pogarszającego się ich stanu zdrowia, dlatego ważna jest informacja z naszej strony, że w organizmie nie dzieje się nic złego.

Wiek dojrzewania jest okresem, kiedy dziecko jest szczególnie wrażliwe na punkcie własnej odrębności, samodzielności, niezależności. Jest to okres buntu, niezbędny do zerwania dziecięcych, niekiedy bardzo silnych, wręcz symbiotycznych więzi z rodzicami oraz późniejszego autonomicznego funkcjonowania jako osoba dorosła.

Dojrzewanie powoduje, że dziewczynka staje się kobietą a chłopak mężczyzną. Pełnienie roli kobiety i mężczyzny utożsamia się głównie z seksualnością. Niekiedy postrzega się osoby z upośledzeniem umysłowym jako pozbawione potrzeb seksualnych albo jako zbyt nimi obciążone. Osoby niepełnosprawne niczym się nie różnią pod tym względem od osób pełnosprawnych!

Mówiąc o prowadzeniu wychowania seksualnego na terenie szkoły, musimy pamiętać, że dotyczy ono głównie uczniów, ale i nie tylko. By odniosło zamierzony efekt musimy także współpracować z rodzicami. Przepisy oświatowe (rozporządzenie nie wyłącza placówek dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną) wyraźnie stanowią, że rodzice muszą wyrazić zgodę na wprowadzanie takich treści do kręgów tematycznych. Ponieważ indywidualne programy, w których znajdują się również interesujące nas treści, muszą być zaakceptowane przez rodziców lub opiekunów ucznia. Wystarczy zgoda opiekuna na ich realizację, nie musimy żądać żadnych dodatkowych potwierdzeń.

CELE JAKIMI POWINIEN KIEROWAC SIĘ NAUCZYCIEL

- kształtowanie świadomości własnej tożsamości,
- rozbudzenie akceptacji dla własnej płci,
- kształtowanie elementarnych nawyków związanych z koniecznością ochrona poszczególnych części ciała,
- kształtowanie zachowań ogólnie przyjętych za właściwe dla danej płci,
- kształtowanie elementarnego poczucia odpowiedzialności za siebie i drugiego człowieka,
- uczenie społecznie akceptowanych form nawiązania kontaktu z innymi i wyrażania uczuć,
- uczenie zachowań prospołecznych w kontaktach interpersonalnych między osobami różnej płci,
- kształtowanie nawyków higienicznych,
- dostarczenie elementarnych informacji dotyczących budowy i funkcjonowania człowieka, jego rozwoju od poczęcia do śmierci, istoty małżeństwa i rodziny, funkcji jaka pełni poszczególni członkowie w rodzinie,
- rozwijanie świadomości istnienia zagrożeń (związanych z możliwością wykorzystania seksualnego) ze strony innych ludzi,
- Ćwiczenia nawyku zwracania się do osób znaczących o pomoc w sytuacjach tego wymagających.

Zasady jakimi powinni kierować się w tym okresie rodzice:

- Nie wolno nie dostrzegać faktu wzrastania. Czy chcemy czy nie, mała dziewczynka niezależnie od tego czy jest pełno- czy niepełnosprawna intelektualnie –stanie się kiedyś dziewczyną, potem kobietą, a chłopiec mężczyzną. Dzieci mają prawo do traktowania właściwego dla ich wieku i płci- np. lalka nie jest prezentem dla młodej kobiety, a samochodzik dla mężczyzny.
- Zmianie powinny ulec sposoby zwracania się do dziecka i wypowiadania się na jego temat. W wieku dojrzewania Krzyś jest już Krzysztofem, Dorotka- Dorotą. Należy również zrezygnować ze zwrotów zarezerwowanych dla dzieci: „daj rączkę”, oglądać odpowiednie do wieku programy telewizyjne.
- Należy uczyć dziecko poczucia swojej odrębności poprzez kształtowanie zachowań powszechnie przypisanych danej płci, utożsamianie z daną płcią przez odpowiedni ubiór, podkreślanie „jesteś dziewczynką” więc zaczeszemy długie włosy itp. Gdy dziecko ma ukształtowane poczucie tożsamości dopiero uświadamiamy istnienie pierwszo i drugorzędnych cech płciowych.
- Musimy okazywać szacunek dla płciowości osoby niepełnosprawnej jako element poszanowania jej godności. Każdy z nas domaga się szacunku dla swej kobiecości/ męskości. Ubierajmy stosownie do wieku, wspierajmy, żeby dziecko wyglądało jak kobieta (strój, fryzura itp.) Przede wszystkim jednak pomóżmy im wtedy gdy ich płciowość narażona jest na ewentualny brak poszanowania, np. przy wykonywaniu w stosunku do nich czynności higienicznych.
- Osoby z głębszą niepełnosprawnością intelektualną mają, tak jak każdy człowiek swoje potrzeby. inna jest ich hierarchia i natężenie, inne sposoby uzewnętrznienia. Pamiętajmy, że nie każde zachowanie odczytywane przez nas jako zachowanie o zabarwieniu seksualnym musi być uzewnętrznieniem potrzeb seksualnych, np.
 - masturbacja może być sposobem poznawania swojego ciała, bądź może być powodowana niezaspokojoną potrzebą poczucia bezpieczeństwa,
 - uściski, próby układania się na koledze, przytulanie bywają często tylko naśladowaniem zachowań dorosłych np. w filmie,
 - „chodzenie” z chłopakiem nie oznacza chęci zbliżeń seksualnych, ale podnosi prestiż społeczny danej osoby. (Ja mam chłopaka ty nie)
- Ważny jest też nasz stosunek do zachowań a zabarwieniu seksualnym. Jeżeli masturbacja jest jedynym sposobem rozładowania napięcia seksualnego i to napięcie nie może być zniwelowane inaczej niż przez osiągnięcie orgazmu, należy maksymalnie ograniczyć sytuacje wyzwalające podniecenie i uczyć, by w sytuacji gdy ono wystąpi, nie rozładowywać go w miejscach publicznych.
- Nigdy nie należy karać tych zachowań, bo skutkiem takich kar może być ich wzmocnienie się.
- Masturbacja nie może być jedynym sposobem spędzania czasu wolnego. Od niej nie uciekniemy. Nie trzeba uczyć rozładowywania napięcia seksualnego u dziecka upośledzonego (bo nas też nikt tego nie uczył), ale trzeba żeby miało ono jeszcze inne hobby. Seks nie może być głównym hobby!
- Ograniczajmy bodźce mogące rozbudzać seksualność. Pamiętać należy, że nasze zachowanie w niezamierzony sposób może oddziaływać na sferę seksualną psychiki osób z głębszą niepełnosprawnością. Np. przebywanie w towarzystwie tych osób w niewłaściwym stroju-duże dekolty, mini, przytulanie się [w łóżku, tańcu, głaskanie.
- Nie dajmy złudnych nadziei osobom z głębszą niepełnosprawnością, że założą w przyszłości rodzinę. Unikajmy komentarzy: masz dziewczynę, idziesz na randkę. Nie każde spotkanie dziewczyny z chłopakiem jest randką. Tłumaczymy i pokazujemy w codziennych sytuacjach jak odpowiedzialne jest życie osoby dorosłej –ojca, matki.
- Nie ingerujmy w intymną sferę uczuć osób głębiej upośledzonych. Pozwólmy im spotykać się z osobami, które lubią, aby mogli cieszyć się z doznawanych radości związanych ze wspólną pracą, rozrywką itp. Należy starać się uczyć, że istnieje wiele sposobów okazywania komuś, że się go lubi, kocha nie tylko poprzez kontakty heteroseksualne. Dyskretnie rozmawiajmy o tych sprawach już wcześniej niż one się pojawią.
- Pamiętajmy, że głębsza niepełnosprawność intelektualna nie jest jednoznaczna z niemożnością posiadania potomstwa. Są osoby całkowicie bezpłodne, ale również takie, które mogą począć i rodzić dzieci.
- Nie należy podawać dzieciom leków obniżających popęd płciowy, jedynie w ostateczności kiedy jest on tak silny, że dezorganizuje normalne funkcjonowanie.

Pamiętajmy:

- rozwój seksualny osób niepełnosprawnych jest tak samo ważny, jak dla innych ludzi,
- dzieci radzą sobie z swoją seksualnością ale rodzice nie radzą!,
- rodzice muszą zaakceptować seksualność swoich dzieci,
- złe rozumowanie : im wszystko wolno,
- musimy wymagać odpowiedzialności na ich poziomie
- dziecko funkcjonuje w woli, w wierze rodziców, to oni są dziecku przykładem!
- „każdy chce mieć swojego misiaczka” – poczucie bliskości, miłości
- seks nie jest jedynym sposobem spędzania czasu wolnego –od nas zależy czy interesuje się dziecko po powrocie do domu, jakie programy ogląda.

Wioleta Jastrzębska
Marta Samusiewicz

Terapia integracji sensorycznej w ramach realizacji innowacji pedagogicznej. „Wielozmysłowy trening integracji sensomotorycznej na podstawie „Lokomotywy” J. Tuwima.”

Temat zajęć: Wielozmysłowy trening integracji sensomotorycznej na podstawie „Lokomotywy” J. Tuwima.

Cele:

1. Percepcja siebie – umieszczenie w przestrzeni i czasoprzestrzeni.
2. Rozwijanie rozumienia stosunków przestrzennych: w środku, na zewnątrz, w prawo, w lewo, kierunki świata itp.
3. Trening kanałów informacyjnych: nabywania języka, równowagi, koordynacji wzrokowo-ruchowej, dotyku, węchu, słuchu.

Materiały: styropianowa lokomotywa z wagonikami, etykiety obrazkowe i wyrazowe, olejki zapachowe i smakowe, żel sensoryczny, 4 jednokolorowe sznurki o długości ok. 2m, lina o długości 5m, plansza z zegarem, spinacze do bielizny, deskorolka, 4 plansze graficzne przedstawiające plan skrzyżowania, lizaki cyfrowe, wiersz J. Tuwima „Lokomotywa”, muzyka Mozarta.

Plan zajęć:

I. Zabawa ramowa:

1. **„Konduktor”** – rozwijanie orientacji przestrzennej (umieszczenia siebie w przestrzeni): uczniowie ustawieni w kole, w wyznaczonych punktach; prowadzący wydaje polecenia używając określeń - w prawo, w lewo, do tyłu, do środka, na zewnątrz, do przodu itp.;
2. **„Pociąg”** – ćwiczenia słuchowo-rytmiczne: prowadzący „zbiera” uczniów po całej sali, rytmicznie wymawiając ich imiona (w rytmie : wolno- wolno, szybko, szybko,szybko -wolno), a następnie „wysadza” ich na stacjach: „Północ”, „Południe”, „Wschód”, „Zachód”;

II. Ćwiczenia z zegarem: uczniowie stojąc na jednej nodze (na poszczególnych stacjach), wypowiadają dowolną cyfrę od 1 do 12, a następnie idą po linii do planszy z zegarem i rzucając 2 woreczkami (zielonym i czerwonym) zaznaczają godzinę odpowiadającą wcześniej zapisanej cyfrze;

III. Zapoznanie uczniów z kierunkami świata: określenie przez uczniów, w której części sali się znajdują i zaznaczenie swojego położenia na planszach graficznych;

SCENARIUSZE

IV. Stymulacja wielozmysłowa w oparciu o wiersz „Lokomotywa” J. Tuwima – uczniowie siedzą w wyznaczonych miejscach (zaznaczamy na podłodze czarną taśmą samoprzylepną linie równoległe - tory) i słuchają wiersza:

1. Po pierwszej zwrotce przeprowadzamy **trening dotykowy i węchowy z olejkami:**

Stoi na stacji lokomotywa,
Ciężka, ogromna i pot z niej spływa:
Tłusta oliwa.

2. Druga zwrotka to **ćwiczenia dźwiękonaśladowcze i oddechowe :**

Stoi i sapie, dyszy i dmucha,
Żar z rozgrzanego jej brzucha bucha:
BUCH jak gorąco!
UCH jak gorąco!
PUFF jak gorąco!
UFF jak gorąco!

Już ledwo sapie, już ledwo zipie,
A jeszcze palacz węgiel w nią sypie.

3. **Ćwiczenia wzmacniające mięśnie z przeciąganiem, imitujące ruch wagoników:**

Wagony do niej podoczepiali
Wielkie i ciężkie, z żelaza, stali,
I pełno ludzi w każdym wagonie,

4. Następne wersy to **trening koordynacji wzrokowo-ruchowej z pobudzaniem układu przedsionkowego oraz ćwiczenia językowe**

(uczniowie słysząc kolejne słowa wiersza podjeżdżają na deskorolce do zawieszonych na linie etykietek, odpinają je i przyporządkowują odpowiednim wagonikom):

A w jednym krowy, a w drugim konie
A w trzecim siedzą same grubasy,
Siedzą i jedzą tłuste kielbasy,
A czwarty wagon pełen bananów.
A piątym stoi sześć fortepianów,
W szóstym armata – o! jaka wielka!
Pod każdym kołem żelazna belka!
W siódmym dębowe stoły i szafy,
W ósmym słoń, niedźwiedź i dwie żyrafy
W dziewiątym – same tuczone świnię,
W dziesiątym – kufry, paki i skrzynie.

5. **Trening słuchowo – wzrokowy :** uczniowie słuchają wiersza w całości, a następnie odpowiadają na pytania związane z wierszem, korzystając z „podpowiedzi” - zawieszonych na wagonikach obrazków;

6. **Trening wzrokowo - dotykowy:** układanie puzzli cyfrowych i literowych w kształcie lokomotywy;

7. **Trening słuchowo-dotykowy:** uczniowie siedząc w siadzie skrzyżnym otrzymują miseczkę z ciepłą wodą oraz z żelę sensorycznym i w rytmie muzyki Mozarta masują dłonie.

V. Zabawa ramowa „Pociąg”: prowadzący zbiera po kolei uczniów i wszyscy opuszczają salę w rytmie jadącego pociągu.

Opracowanie scenariusza i przeprowadzenie zajęć pokazowych: Alina Malko, Alla Petkov

SCENARIUSZ ZABAWY ANDRZEJKOWEJ



Fot. Joanna Turowska

Cele:

- Poznanie przysłów ludowych związanych z porą roku, andrzejkami
- Wdrażanie do pielęgnowania i szacunku dla tradycji i obrzędów ludowych
- Zacieśnianie więzi z absolwentami
- Wytworzenie miłej i radosnej atmosfery.

Organizacja:

Sala udekorowana czarnymi kotami i pajakami na pajęczynach, dyniami związanymi z andrzejkami. Porozstawiane w różnych miejscach zapalone świece, lampiony.

Przebieg zabawy:**1. Powitanie.**

Witamy wszystkich zgromadzonych na zabawie rodziców i dzieci, gości oraz absolwentów naszej szkoły

2. Zapoznanie z tradycją andrzejkowych wróżb:

Dawno temu późną jesienią po zakończeniu wszystkich prac w polu, gdy dni stawały się coraz krótsze, a wieczory dłuższe, następował okres wróżb i zalotów. Szczególnym dniem był 29 listopada - wigilia św. Andrzeja kiedy to wszystkie panny chciały się dowiedzieć o przyszłym losie.

"Andrzejki" to tradycja ludowa wieczoru wróżb pielęgnowana z dziada, pradziada. Wiele przysłów ludowych ściśle wiąże się z tym dniem, z pogodą np. "Gdy Św. Andrzej ze śniegiem bieży, sto dni śnieg na polu leży" czy "Na Św. Andrzeja błyska pannom nadzieja".

Święty Andrzej uznany jest za patrona panien chcących szybko wyjść za mąż. Miał on pomóc dziewczętom w odkrywaniu tajemnic przyszłości.

Dawniej chłopcy gromadzili się na podobne wróżby w przeddzień imienin Katarzyny, czyli 24 listopada. Przeważały w nich wróżby związane ze snem np. „Karteczki”, „Co się przyśni?”. Jednak katarzynki były mniej atrakcyjne od dziewczęcych andrzejek i z czasem odeszły w niepamięć. Obecnie oba obrzędy są połączone i obchodzone równocześnie jako tradycyjne andrzejki.

SCENARIUSZE

Są one idealnym pretekstem do niecodziennego spędzenia wieczoru w gronie przyjaciół .

3. Recytacja wiersza przez dzieci pt. „Andrzejki”

„Andrzejki”

„ Listopad, gdy już kończy dzień
I gwiazda się pokaże.
Spotkamy się przy blasku świec
Tak jak tradycja karze.
Zaszczeka pies, gęś złapie ser
I buty staną w rzędzie.
Na wodę wosk wyleje się
I tajemniczo będzie.
Niech nowy dzień obieca nam
Dni piękne i los nowy.
Niech spełnią się najlepsze z wróżb
W ten wieczór andrzejkowy.”

4. „Grosik na szczęście” – rozpoczęcie zabawy.

Wszyscy gromadzą się na środku sali tworząc duże koło. Wewnątrz stoi duża miska z wodą. Ażeby spełniły się nasze dzisiejsze wróżby musimy złożyć dary. Każdy uczestnik zabawy wrzuca do miski z wodą grosik i wypowiada zaklęcie:
„hokus – pokus, czary – mary,
aby wróżba się spełniła złożmy dary”.

5. Wróżba „Kim będę?.

W dwóch koszach (jeden dla chłopców, drugi dla dziewczynek) przygotowano różnorodne przedmioty symbolizujące zawody. Dzieci stojące w kołach wyciągają wybrany sznurek z przywiązanym przedmiotem. Wróżki z „KSIĘGI WRÓŻB” odkrywają znaczenie tajemniczych symboli czyli zawód wykonywany w przyszłości.

Dziewczynki

- stetoskop – lekarka
- grzebień – fryzjerka
- gazeta – dziennikarka
- długopis- pisarka
- chochła- kucharka
- pędzelek – malarka
- nici – krawcowa
- kreda – nauczycielka
- strzykawka – pielęgniarka
- bukiet – kwiaciarka
- pieniądz – kasjerka
- mikrofon – piosenkarka
- maska - aktorka Chłopcy
- długopis- pisarz
- chochła- kucharz
- cukierek – cukiernik
- pędzelek – artysta malarz
- pędzel – malarz pokojowy
- zegarek – zegarmistrz
- gazeta – dziennikarz
- koperta – listonosz
- kabel- elektryk
- but – szewc

- stetoskop – lekarz
- grzebień – fryzjer

6. Wróżba „Imiona”.

Wicie już co będziecie kiedyś robić , czas się dowiedzieć jakie imię będzie miała wasza przyszła żona czy mąż.

W dwóch koszykach znajdują się karteczki z imionami (w jednym żeńskie, w drugim męskie), dzieci losują po jednej karteczce i próbują odczytać imię (jeśli mają kłopoty pomagają rodzice).

Przed kolejną wróżbą wszyscy za wróżką wypowiadają:

„ ŚWIĘTY ANDRZEJU DAJ NAM ZNAĆ, CO SIĘ BĘDZIE Z NAMI DZIAĆ”

7. Wróżba „Kubki przyszłości”

Pod kubkami umieszczone są przedmioty, które mają swoje tajemnicze znaczenie. Dzieci wybierają jeden z kubków, a wróżka odczytuje symbolikę znajdującego się pod nim przedmiotu:

- cukierek – życie słodkie i wesołe,
- piórko - życie lekkie i przyjemne,
- ziarenko pieprzu – życie pełne przygód,
- moneta - życie w przepychu i bogactwie,
- liść laurowy - życie pracowite i pożyteczne.

8. Taniec z balonem.

Pary tańczą w rytmie muzyki trzymając balon (co jakiś czas zmieniając sposób trzymania):

- czołem,
- brodą
- brzuchem,

9. Konkurs „Kto pierwszy zje?”.

Pary (dziecko + rodzic) otrzymują salaterkę wypełnioną kaszką manną. Zadaniem dziecka jest nakarmienie rodzica kaszką w jak najkrótszym czasie.

10. Konkurs „Łowienie cukierków”.

Na starcie stają 4 pary (dziecko + rodzic), które mają za zadanie jak najszybciej nawinąć na patyk nitkę z przywiązany „cukierkiem wróżbą”. Kto pierwszy złowi cukierka wróżba najszybciej się spełni.

- pojedziesz w daleką podróż,
- dostaniesz miły prezent,
- przyjdą do ciebie goście,
- wygrasz w to-to- lotka

11. „Taniec z kapeluszem”.

Rodzice i dzieci ustawiają się w dużym kole i tańczą w rytmie muzyki przekazując kapelusz kolejnej osobie, gdy muzyka umilknie, ten kto trzyma kapelusz odchodzi z zabawy.

12. Wróżba „Kolory”.

W kapeluszu znajdują się karteczki w różnych kolorach. Każdy uczestnik zabawy losuje jedną kartkę. Następnie wróżka odczytuje z „KSIĘGI WRÓŻB” jakie tajemnicze znaczenie ma dany kolor :

- zielony - nadzieja,
- czerwony – miłość,
- niebieski – bogactwo,
- żółty – przyjaźń,
- pomarańczowy – mądrość,
- różowy – szczęście,
- brązowy – zwycięstwo.

13. Wróżba z butami.

SCENARIUSZE

Dzieci ustawiają dwa rzędy butów: w jednym rzędzie buty chłopów, w drugim buty dziewczynek. Następnie przesuwają buty od końca do początku. Czyj but przekroczy próg drzwi, ta osoba pierwsza w przyszłości zmieni swój stan cywilny (wyjdzie za mąż, ożeni się).

14. Lanie wosku przez dziurkę od klucza.

Klucz to symbol – otwierania wszystkich tajemnic.

Aby otworzyła się przed nami tajemnica co nas w przyszłości czeka wypowiedzmy „zaklęcie” :

**„CZARY – MARY WOSKU LANIE,
CO MA SIĘ STAĆ, NIECH SIĘ STANIE”.**



Fot. Joanna Turowska

Przy blasku świecy z cienia zastygłego wosku odczytujemy znaczenie symboli:
(odczytują rodzice wraz z dziećmi z planszy zawieszanej na ścianie)

Znaczenie symboli:

Ptaka – osiągniesz wszystkie zamierzone cele

Książka – czekają Cię sukcesy w szkole

Serce – czeka Cię miłość i szczęście

Korona – czeka Cię władza i pochwała

Samochód – czeka Cię podróż,

Dom – czeka Cię udane życie rodzinne

Róg – będziesz najlepszy w jakiejś dziedzinie

Drzwi – czeka Cię duża zmiana, bogactwo

Gwiazda – spełnienie marzeń

Jabłko – pokłócisz się z kimś bliskim

Pieniądz – wygrasz na loterii

Anioł – szczęście

Kwiat – czeka Cię smutek, przykrości

15. Zakończenie wróżb „Gałązka wiśni”

Wróżka dziękuje wszystkim za wspaniałą zabawę i na koniec rozdaje dzieciom po gałązce wiśni i poleca wstawić ją w domu do wody. Jeśli zakwitnie w Boże Narodzenie, spełnią się wszystkie dzisiejsze wróżby i przepowiednie.

16. Poczęstunek.

17. Tańce.

Ewa Osipiuk
Marta Samusiewicz

SCENARIUSZ ZAJĘĆ FUNKCJONOWANIA OSOBISTEGO I SPOŁECZNEGO. MOJE DOKUMENTY - POSŁUGIWANIE SIĘ DOWODEM OSOBISTYM.

Temat: Moje dokumenty – posługiwanie się dowodem osobistym

Czas trwania zajęć: 2 godziny lekcyjne

Rodzaj zajęć: zajęcia grupowe zindywidualizowane (klasa II, III Szkoły Przysposabiającej do Pracy)

Cele ogólne:

- rozwijanie autonomii i wspieranie w osiągnięciu maksymalnej niezależności w życiu codziennym,
- przygotowanie do podjęcia aktywności postawy wobec własnej przyszłości,
- motywowanie uczniów do podjęcia tematów związanych z dorosłością i odpowiedzialnością za własne czyny.

Cele szczegółowe:

- kształtowanie umiejętności rozróżniania i nazywania dokumentów: legitymacja szkolna, dowód osobisty, paszport, prawo jazdy,
- kształtowanie i doskonalenie umiejętności posługiwania się dokumentami, wypróżnienia ich cech: dane osobowe, fotografia, podpis,
- kształtowanie umiejętności prawidłowego odczytywania danych z dokumentów (dowód osobisty),
- kształtowanie i doskonalenie umiejętności wypełniania ankiet, kwestionariuszy, wniosków korzystając z dokumentów,
- utrwalanie zasad bezpiecznego przechowywania i chronienia dokumentów, danych osobowych i własnego podpisu.

Metody pracy: słowno - objaśniająca, pokazu, praktycznego działania, wzmocnień pozytywnych.

Środki dydaktyczne: dokumenty: legitymacja szkolna, dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, ankieta osobowa, kwestionariusze: wariant A: druk, wariant B: , wniosek o wydanie dowodu osobistego – druk.

Przebieg zajęć:

Zajęcia wprowadzające:

- rozmowa kierowana na temat znaczenia dokumentów, danych osobowych, sposobów przechowywania i chronienia dokumentów,
- określenie zadania do wykonania: wypełnienie ankiety osobowej i kwestionariusza przy pomocy własnego dowodu tożsamości.

Zajęcia właściwe:

- prezentacja przykładowego dokumentu – dowodu osobistego: dane osobowe, fotografia, podpis, numer dowodu, numer PESEL,
- porównywanie własnych dokumentów z prezentowanym – odszukiwanie danych, numerów,
- określenie struktury zadania – czytelne wypełnienie ankiety osobowej danymi posiłkując się dokumentem własnym,
- powtórzenie czynności i utrwalanie umiejętności korzystania z dokumentów – kwestionariusz (podział zadań ze względu na sprawność i umiejętność czytania i pisania)
 - wariant A druk
 - wariant B druk
- próby wykonania zadania: samodzielnie, ze wspomaganiami, z podpowiedzią,
- wypełnianie wniosku o wydanie dowodu osobistego – druk UM – zadanie dodatkowe,
- rozmowa kierowana na temat **bezpieczeństwa przechowywania i użytkowania danych osobowych oraz dokumentów.**

Zajęcia końcowe:

- podsumowanie zajęć, określenie stopnia poprawności wykonania zadań postawionych przed grupą, próby samooceny oraz oceny grupy i nauczyciela,
- dokonywanie ewentualnych poprawek,
- określenie tematyki kolejnych zajęć,
- podziękowanie za uczestnictwo w zajęciach, wzmocnienia pozytywne słowne oraz pożegnanie z uczennicami.

Ewa Osipiuk

PAMIĘTAMY O PATRONIE

Fot. M. Lewczuk



IV Szkolny Konkurs Recytatorski
„W hołdzie Papieżowi
Janowi Pawłowi II”

Fot. M. Lewczuk



„Święto szkoły” IV rocznica nadania
szkole imienia Jana Pawła II

Fot. J. Turowska



IV Bieg Pokoju
w hołdzie Janowi Pawłowi II

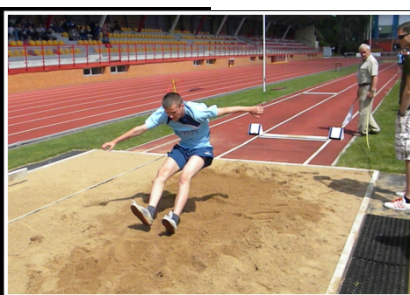
ŁOWIMY TALENTY

Sport, plastyka, taniec, literatura to jedne z licznych pasji naszych uczniów. Uczniowie odnoszą sukcesy biorąc udział w zawodach sportowych, konkursach plastycznych i recytatorskich.

Fot. M. Lewczuk



Fot. D. Filimoniuk



Fot. D. Filimoniuk



Osiągnięcia sportowe:

- XIV Mistrzostwa Województwa Podlaskiego w Lekkiej Atletyce, Białystok
 - I miejsce – bieg na 100 m –Kubiec Sebastian
 - I miejsce – skok w dal – Kubiec Sebastian
 - I miejsce – bieg na 100 m – Sudorowska Anna
 - III miejsce – pchnięcie kulą – Sudorowska Anna
 - II miejsce – skok w dal – Szymczuk Damian
 - III miejsce – bieg na 100 m – Szymczuk Damian
 - III miejsce - bieg na 800 m – Szymczuk Damian
- XIV Mistrzostwa Województwa Podlaskiego w Tenisie Stołowym Szkół i Ośrodków Specjalnych Dłógobórz
 - I miejsce Kazimierski Tomasz
 - II miejsce Szymczuk Damian
 - III miejsce Smorzewski Jakub
- III Mistrzostwa Województwa Podlaskiego w Tenisie Stołowym Szkół i Ośrodków Specjalnych Bielsk Podlaski
 - I miejsce Szymczuk Damian
 - III miejsce Smorzewski Jakub

Fot. J. Turowska



Laureaci Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego „Jan Paweł II w oczach dziecka”

Fot. J. Turowska



Laureaci Konkursu Plastycznego „Wiosna w lesie”

Fot. I.Jarocewicz



Pisanki przygotowane na Międzynarodowy Konkurs Plastyczny „Paschalna Pisanka”

Sukcesy „Małych artystów”:

- Międzynarodowy Konkurs Twórczości „Paschalna Pisanka 2013” – II miejsce Franciszek Kozłowski
- Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Jan Paweł II w oczach dziecka” – nagroda Rafał Krasowski
- Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Tradycje Wielkanocne” – I nagroda Przemysław Szklarz, III nagroda Karolina Iwaniuk
- Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „X Wiosna Młodych Talentów” – wyróżnienie Karolina Gorbacewicz, Przemysław Szklarz, Katarzyna Wasilewska, Magdalena Paluch
- Wojewódzki Konkurs Plastyczny „Pocztówka Wielkanocna” – I miejsce Franciszek Kozłowski
- Wojewódzki konkurs Plastyczny „Tradycje wielkanocne” – nagrody: Patryk Kozłowski, Małgorzata Kozłowska.

Nasza placówka jest również organizatorem imprez o zasięgu wojewódzkim:

Fot. M. Lewczuk



Mistrzostwa Województwa Podlaskiego w Halowej Piłce Nożnej

Fot. M. Lewczuk



III Mistrzostwa Województwa Podlaskiego w Badmintonie

Fot. J. Turowska



Fot. J. Turowska



Fot. J. Turowska



17 maja zorganizowano w naszej szkole IV Konkurs Tańca „Baw się i tańcz”. Konkurs z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem. Zmagania konkursowe są również okazją do spotkań z zaprzyjaźnionymi miłośnikami tańca ze szkół i ośrodków z całego województwa.

POMAGAĆ JEST TRENDY

Fot. M. Lewczuk



„Dziewczynka z zapalkami”

Fot. J. Turowska



Wzorem lat ubiegłych przy organizacji imprez korzystamy z pomocy wolontariuszy. I to zarówno tych ze Szkolnego Koła Wolontariatu, jak również zaprzyjaźnionych z nami wolontariuszy z II Liceum Ogólnokształcącego z Białoruskim Językiem Nauczania w Bielsku Podlaskim. To właśnie oni zapewнили moc atrakcji naszym uczniom i włączyli się do wspólnej zabawy podczas Mikołajek, Choinki Noworocznej, Walentynek, Święta Rodzinki. Oprócz zapewniania nam dobrej zabawy wolontariusze z naszej szkoły biorą również udział w akcjach tj. „Dziewczynka z zapalkami”, Marzycielska Poczta, Góra Grosza, kiermasz odzieży czy świąteczne kolędowanie.

INTEGRACJA

W październiku i w listopadzie odbyły się dwie duże imprezy współorganizowane przez Stowarzyszenie „Małe Marzenia” działające przy naszej szkole. 20 października w Zawilcowej Dolinie w Pilikach odbyła się impreza integracyjna Hubertus. Natomiast 28 listopada w szkole odbyły się Andrzejki. Zaproszeni goście i rodzice uczestniczyli we wróżbach i zabawach andrzejkowych. Program imprezy urozmaicały występy naszych szkolnych zespołów, a całość zakończyła dyskoteka, na której można było pohasać do braku tchu.

Fot. M. Lewczuk



Hubertus – występ iluzjonisty

Fot. J. Turowska



Hubertus – polowanie na lisa

Fot. M. Lewczuk



Andrzejki



„Dzień Sportu i Dziecka nad zalewem Repczyce”
29 maja uczniowie, rodzice i zaproszeni goście spędzili wspaniały i pełen atrakcji dzień nad zalewem w gminie Kleszczel. Mieliśmy okazję obejrzeć pokazy ratownictwa wodnego, straży pożarnej i poznać pracę straży granicznej. Uczniowie wzięli udział w zawodach wędkarskich i meczu piłki siatkowej.

KULTURA, HISTORIA I MY

Fot. J. Turowska



„Krótka historia Rock and rolla” – jedna z czterech akademii muzycznych, które gościliśmy w naszej szkole.

Fot. E. Wiszniewska- Stączek



Opera i Filharmonia Podlaska „Poniedziałek muzyczny”. W bieżącym roku szkolnym gościliśmy również w Białostockim Teatrze Lalek na spektaklu Kopciuszek



„Bacność – do hymnu” Poczet sztandarowy godnie reprezentuje naszą placówkę podczas wszelkich ważnych uroczystości szkolnych oraz państwowych.

Fot. J. Turowska



„Lekcja historii naszego miasta”
Nie sposób wyobrazić sobie projektu „Bielsk Podlaski – moje miasto” realizowanego przez klasy gimnazjalne i SPP bez wizyty w bielskim muzeum. 13 listopada uczniowie poprzez zabawy, konkursy a także wystawę fotograficzną zgłębiali wiedzę o mieście, w którym mieszkają i gdzie uczęszczają do szkoły. Drugim ważnym elementem, który przybliżył historię Bielska Podlaskiego, było spotkanie z historykiem dr Henrykiem Kosieradzkim, który w ciekawy sposób przybliżył dawne czasy naszego miasta.

LUBIMY ZWIEDZAĆ I ODKRYWAĆ NOWE MIEJSCA

Fot. J. Turowska



Miłe początki roku szkolnego w stolicy – „Dzień otwarty w Telewizji Polskiej”.
Wrzesień 2012 r.

Fot. E. Wiszniewska- Stączek



Wycieczka – pielgrzymka do Wieliczki, Łagiewnik i Częstochowy.
Październik 2012r.

Fot. E. Wiszniewska- Stączek



Koryciny – „Ziołowy zakątek” i Podlaski Ogród Botaniczny.
Maj 2013 r.

DBAMY O ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW

Poprzez realizację programów prozdrowotnych i profilaktycznych dbamy o zdrowy uśmiech, właściwą dietę oraz higienę osobistą naszych uczniów. Utrwalamy wiadomości i umiejętności z zakresu ruchu drogowego, zachowania w miejscach użyteczności publicznej oraz udzielania pierwszej pomocy.

Fot. M. Lewczuk



„Trzymaj formę”

Fot. M. Lewczuk



Apel wychowawczy – spotkanie z policjantem.

Fot. J. Turowska



„Śniadanie daje moc”

Joanna Turowska
Marta Giżewska
Małgorzata Lewczuk

ŻYWA KSIĘGA DOMU

*Gdzie dach zmurszały...
gniazdem bocianim zdobiony.
tam świat mój mały...
bliskimi wypełniony.*

*Trzy pokolenia – historii dawka potężna
i tyle w tym domu miłości ...
najsilniejszego oręża.*

*To Wam, Babciu i Dziadku,
Wdzięczna jak nikomu
Ze szczególnym „dziękuję”
Otworzę pierwsze strony
KSIĘGI DOMU*

*Tobie, Mamo... i Tobie, Tato
Kilka poświęcę stron...
Zawsze jesteście przy mnie i za to...
Nie rymów parę, lecz wdzięcznych wierszy
Należy się cały tom!*

*Braciom, siostram...
Żeby nie czuli się obco
Rzucę garść wierszy – niech mają!
Bo w mojej KSIĘDZE DOMU
Wszyscy wszystkich kochają!*

*Najpiękniej jest wtedy, gdy mogę Was policzyć...
Wracając z dalekiej podróży...
Babcia, Dziadek, Rodzeństwo, Rodzice...
Z serca się uśmiech wynurzy...
Jak dobrze... Dom pełen miłości
gra, śpiewa, drży nutką znajomą...
Spraw, Panie, by nigdy nie gościł
Cień żalu, czy żaloby w MOIM DOMU.*

Beata Jacewicz



Autor: Katarzyna Kozłowska

MÓJ ULUBIONY DOM

*Lubię mój dom, w którym mam bliskich
I potrzebuję ich wszystkich
Kiedy wracam do domu z daleka
Wiem, że na pewno
Każdy na mnie czeka.*

Patrycja Majewska, kl. I a Gimn.

Fot. J. Turowska

MAMO... DZIĘKUJĘ

Dziękuję za to, że jesteś...

Kiedy Twój cień okrywa mnie bezszelestnie

Jesteś obecna, a ja, wtulona w nowy sen

Zasypiam...bezpiecznie.

Anna Sudorowska kl. III a Gimn

PORTRET MOJEJ RODZINY

Narysuję moją Rodzinę

Każdy ma wesołą minę

Dumny tata, drobna mama

No a w środku... KTO? Ja sama!

Patrycja Majewska, kl. I a Gimn.



Autor: Grzegorz Wasilewski

Fot. J. Turowska



Autor: Damian Bobel

MÓJ KOCHANY TATA

Mój tata ma wąsy jak sum

Tylko trochę krótsze

Lubię razem z nim

Przełądać się w lustrze

Chodzi dumny jak paw

Zawsze wyprostowany

I niech wszyscy wiedzą

To mój tata kochany!

Patrycja Majewska, kl. I a Gimn.